

Historik Storfallets skola

Storfallets skola på Nås Finnmark 1904.

Bild genom Nils-Erik Jansson, Laxtjärn.

Pojkar stående från v. Karl Thörn, Gustav Wiklund, Herman Persson, Viktor Wiklund, Fritz Larsson, Johan Larsson, Edvard Eriksson, Evald Eriksson.
Pojkar sittande: Georg Larsson, Emil Jansson, Gottfrid Matsson.
Flickor sittande: Tora Larsson, Elin Wiklund, Hanna Larsson, Ida Larsson.
TVå flickor längst fram: Axelia Larsson, Ester Back.
Lärarinnan Augusta Mattsson från Tyngsjö.

Karl Thörn f 1898 från Grönfallet.

Edvard Eriksson f 1892 och hans bror Evald f 1895 från Bullerberget.

Johan Larsson f 1891 och hans syster Hanna Larsson f 1894 troligen från Jordbärsfallet.

Syskonen Elin f 1893, Viktor f 1895 och Gustaf f 1898, Wiklund från Laxtjärnsfallet.

Ester Back f 1898 från Burängsberget.

Tora Larsson f 1894 från Laxtjärnsfallet.

Erik Edvard född i Bullerberget vid Rösjön, berättar :

"Jag gick i skolan första året i Kvärnfallet i Näveråsen, andra året i Storfallet vid Laxtjärn. Då bodde vi öster om Rösjön, i en fäbodstuga som Olle Westers svärfar ägde. Därifrån gick vi skolbarn kväll och morgon. Norr om sjön till Bullerberget, därefter raka vägen över skogarna till Storfallet. Om vintern fick vi använda skidor. Skolåret var från 1 oktober till 15 maj. En del barn var inackorderade i familjer närmare skolan".

Vid Storfallets skola blandades 6 klasser under samma lärarinna i samma lokal. Familjerna hade ofta stora barnaskaror och syskonen kunde då följas åt till skolan. Skolan var först en ambulerande/flyttande mindre folkskola vid ett finnhemman i Storfallet. Skolan var då inhyst i vanliga hemman och lärarinnorna var bosatta i familjen. Då folkskola med allmän skolplikt infördes 1901, så byggdes nya skolhuset mellan Storfallet och Storfalletstorpet.

Barnen på finnmarken hade lång väg till skolan, oftast fick man vandra efter skogsstigar då vägar saknades. De fick gå flera kilometer varje morgon och kväll såväl i mörker, i kyla, snö och regn. Vintertid hände det att efter ymnigt snöfall under natten låg drivorna decimeterdjupa på stigarna. Då kunde föräldrarna låta sina barn stanna hemma för snöhinder. Skidorna kunde annars komma väl till pass sådana dagar. Men även sommartid var det besvärligt att ta sig fram över blöta myrar, längs sjöstränder och över höga berg.

Planeringen för Finnmarksvägen påbörjades 1892 och den byggdes klar 1905 och gick mellan Sågen och Lindesnäs vägen. En stor händelse för befolkningen på finnmarken som nu kunde komma till skolor, affärer och samhället i övrigt på ett betydligt enklare sätt.

Redan 1842 beslöts att varje församling skulle ha minst en fast folkskola med allmän skolplikt, men det skulle dröja till 1901 innan det genomfördes.

”Vid majstämman årets 1:a ordinarie kyrkstämma i Nås förekom följande:

Vestra finnmarkens flyttande mindre folkskolor förvandlas till 4 fasta skolor, nämligen vid skolhusen i Närsen, Kölaråsen, Storfallet, och Flatberget.

Småskolekursen skall vara 3-årig och småskoleafdelningen 4 timmar dagligen. Folkskoleafdelningen 5 timmar dagligen veckans 6 dagar. Höstterminen börjar 1 oktober och vårterminen slutar 15 maj.

Tidning Falu Län o. Stad 1901-06-10

Fyra lärare- (lärarinne-) befattningar

vid fasta mindre folkskolor i **Nås** finnmark, nämligen vid Närsen, Kölaråsen, **Storfallet** och Flatberget, sökes hos **Nås** skolråd, adr. **Nås**, Kopparbergs län, före den 15 juli. Lästiden är 30 veckor under året. Lönen 300 kr. jämte bostad och vedbrand. Tillträdet i Närsen och **Storfallet** sker detta år den 1 okt. och i Kölaråsen samt Flatberget d. 16 sept. Posten befordras två gånger i veckan å den nyanlagda landsvägslinjen Sågen—Närsen, utmed hvilken väg platserna äro belägna. Bästa utsikten har den, som är hågad att antaga hvilken som helst af tjänsterna.

N. Granberg,
(2733) Skolrådets Ordförande.

Dalpilen annons 1901-05-17.

Storfallet på karta: *Lantmäteriets karta 20-NÅS-118 år 1854 samt karta 20-NÅS-136 år 1854.* Bosatta vid Storfallet hittar man till och med åren 1855-1864 under Laxtjärnsfallet, i Säfsnäs kyrkoböcker, därefter förs det över till Nås församling.

De oftast unga nyutexaminerade lärarinnorna som kom till Storfallet möttes av den ensligt belägna skolan och när kvällarna kom och mörkret sänkte sig så var det lätt att bli mörkrädd. Victor och Tora Arvidsson som bodde nerom skolan i Laxtjärn fick ofta ta emot flickorna som nattgäster.

Skollärarinnor/skollärare anställda vid Storfallets skola.

Ambulerande/flyttande mindre folkskola.

Skollärare Såg Johan Eriksson f 1854 i Övre Sågtorpet, Brindoset, Äppelbo.

Gift 1890 med Maria Larsdotter f 1865 i Kroktorp (Rynkä), Järna.

Barn: Erik Dorus f 1891

Johan Herman f 1893

Kom från Äppelbo till Storfallet 1890. Han avled 1894.

Änkan Maria med barnen flyttade 1896.

Maria Christina Sjöberg f 1858 i Källby, Skaraborg.

Kom 1896 och flyttade till Närsen 1902, sedan till Skaraborg 1903.

Fast folkskola från 1901. Nybyggt skolhus mellan Storfallet och Storfallstorpet.

Elin Maria Lundqvist f 1878 i Lerbo, Södermanland.

Kom 1901 från Frustuna, Södermanland och flyttade till Älvdalen 1903.

Berta Emerentia Karlsson f 1884 i Leksberg, Skaraborgs län.

Kom 1903 från Leksberg, Skaraborgs län och flyttade till Skaraborgs län 1904.

Augusta Carolina Mattsson f 1883 i Tyngsjö.

Kom 1904 från Tyngsjö och flyttade till Tyngsjö 1907.

Elin Mathilda Olsson f 1884 i Transtrand.

Kom 1907 från Transtrand och flyttade 1909.

Maria Julia Ragnhild Ahlberg f 1890 i Umeå.

Kom 1909 från Umeå och flyttade 1910 till Närsen (Sormula).

Hilma Johansson, lärarinna vårterminen 1910.

Gertrud Lundblad, lärarinna höstterminen 1910.

Gerda Andersson f 1888 i Säby, Västmanland.

Kom 1911 från Husby och flyttade till Sveden, Nås, 1917.

Vikarierande för Gerda var Elsa Pettersson.

Mats Anna Eriksson f 1877 i Borgheden, Nås.

Barn: Anna Barbro Ingegerd f 1909 i Filipstad. Flyttade till Kungsholmen. Sthlm. 1930.

Otto Bernhard Emanuel f 1911 i Filipstad. Flyttade till Katarina. Sthlm. 1929.

Anna tog lärarexamen 1895. Hon gifte sig 1908 med ingenjör Carl Vilhelm Eriksson

f 1875 i Håvberget, Nås, och blev sedan franskild 1918.

Hon kom 1916 från Adolf Fredrik i Stockholm med sina 2 barn och flyttade med barnen till skolhuset i Laxtjärn 1920. Anna Eriksson flyttade sedan till Kungsholmen i Stockholm 1937.

Skollärarinnor/skollärare vid skolan efter flytten till Laxtjärn.

Vally Söderlund f 1906 Svärdsjö, kom maj månad 1938 från Håvberget. Hon flyttade 1941.

Brita Larsson kom från den nedlagda skolan i Kölaråsen 1940 och var kvar till 1945.

Torbjörn Nilsson höstterminen 1945 och vårterminen 1946.

Lärarinnor vid Storfallets skola.

Gerda Andersson f 1888.

Elsa Pettersson

Elin Mathilda Olsson f 1884.

Foton genom Nils-Erik Jansson, Laxtjärn.

Laxtjärns skola.

Foto ur Ivan Hööks samling.

1917 flyttades skolan till Laxtjärn, där den var verksam fram till 30 juni 1946. När skolhuset flyttades fick barnen under byggtiden, en termin, gå i skola i Valfrid Perssons hus i Laxtjärn. Marken till skolhuset såldes till Nås församlings skolråd av Sunn Lars Eriksson och hustru Anna Lisa Eriksson för 500 kronor. *Se Lantmäteriets karta 20-Nås-1220.* Skolhuset från Storfallet ligger vackert vid Norra Laxtjärn och finns kvar idag i privat ägo.

Laxtjärns skola vid
Norra Laxtjärnen.

Foto genom Märta
Johansson

Laxtjärns skola 1917 – 1918.

Foto genom Nils-Erik Jansson.

Lärarinnan Anna Eriksson med dottern Barbro till höger.
Identifierade på kortet, utan inbördes ordning. *Stående*: Sigurd Back, Elin Falk, Sivert Back, Tekla Persson, Back, Linnea Larsson, Einar Back, Annas pojke Otto Eriksson. *Sittande*: Back, Vega Olsson, Folke Olsson, Gunnar Olsson, Gerda Nordqvist.

Skolstrejken i Laxtjärn

Skolan i Storfallet beslutades upphöra och flyttas till Laxtjärn dec 1914, Det blev först 1918 och Mats Anna Eriksson gjorde sista terminen 1917 vid Storfallet och var lärare från 1918-1937 vid Laxtjärn då beslut kom på att skolan i Laxtjärn också skulle upphöra, men beslutet blev upprivet och skolgång fortsatte vid Laxtjärn tom. vt. 1946.

Varför skolan var hotad i Laxtjärn berodde till stor del på stämningen i skolan för 1935 strejkade barnen vid skolan i Laxtjärn, som Mats Anna var lärare i. Lärarinnan var så elak att barnen tyckte det fick vara nog. Ivan Hööks bror Algot i Röberget var hon väldigt le emot, för han inte kunde prata rent. Vid skolstrejken sprang han hem, och en stund senare gick lärarinnan efter. Då fick hon veta att hon var så sträng, så barnen inte ville gå i skolan. Pekpinnarna slog Mats Anna i bänken, så dom gick av på mitten. Det blev nu en vikarie som hette : Vally Söderlund. Mats Anna var hela tiden som lärarinna elak och illa omtyckt av barnen, även sedan dom blivit vuxna. En kväll i mörkret, kom hon gående och mötte en yngling: Är det lärarinnan ? sa han. Ja svarade hon. Då fick hon en örfil, så hon blev sittande vid väggkanten. Hon kände inte igen honom. Det blev bråk om fortsättningsskolan på finnmarken, var barnen skulle gå. En finnmarksbo skall ha åkt ner till Nås och uppsökt en Skolstyrelseledamot och förklarat följande.:Det är vi som har satt opp dig på tronen, si. och vi kan ta ner dig också. si. i det han slog knytnäven i bordet. Därefter fick en del från Laxtjärn gå i Sågbyns skola. trots att den låg i en annan socken.

*Skolstrejken 1935. Hämtat ur Nåsvargen 2008 Nr. 2.
Berättat av Nils-Erik Jansson och formulerat och utskrivet av Nils-Erik Jons, Nås.*

Laxtjärns skola 1935.

Foto genom Elon Håkansson.

Uppgifter från Nils-Erik Jansson.

Bakre raden fr.v. Tvillingarna Inga och Ulla Persson, Stig Hermansson och Kjell Persson.

Främre raden fr.v. Algot Höök, Gösta Falk och Wivi Arvidsson

Lärarinna Anna Eriksson.

Laxtjärns skola 1928-1930.

Foto genom Nils-Erik Jansson.

Främre raden fr.v: Evy Westling, okänd, Signe (från Storfallet), Ellis (Algots), Irma (Algots).

Mittre raden fr.v: Holger Back, Elsa (Maltes mor), Alice Back, lärarinnan Matses Anna Eriksson, Vega Olsson, Gunnel (från Laxtjärnstorpet), Göte Persson.

Bakre raden fr.v: Ivan Höök, Sigurd Back, Helmer Nordblad, Evert Olsson, Ragnar Back.

Lämningar vid Storfallets skola

Husgrund med spisröse efter skolhuset.

Stensatt brunn.